

วัดที่สร้างแปลกตากว่าวัดพุทธทั่วไป! ระดับตราสุริยมณฑลพระอาทิตย์ชักรด 5 วัด!!

โรม บุนนาค

ในจังหวัดราชบุรี นอกจากจะมีวัดเก่าแก่อายุราวพันปีที่สร้างมาแต่สมัยทวารวดีที่ขอมยังเรื่องอำนาจอย่างที่เคยเล่าไปแล้ว ยังมีวัดที่น่าสนใจอีกวัดหนึ่งสร้างสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 5 มีศิลปกรรมสวยงามและแปลกตากว่าวัดอื่นๆ มีศิลปะไทยผสมศิลปะตะวันตก ซึ่งเป็นที่นิยมกันในสมัยนั้น และมี "ตราสุริยมณฑล" พระอาทิตย์ชักรด ระดับเหมือนกับอีก 4 วัดที่สร้างโดยบุคคลสำคัญคนเดียวกัน

ตราสุริยมณฑล เป็นตราที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระราชทานแก่ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) และในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตราสุริยมณฑลแก่ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) บุตรชายคนโตของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ เป็นเครื่องหมายบังคับบัญชาสิทธิขาดราชการแผ่นดิน และเป็นสามัญชนคนเดียวในประวัติศาสตร์ที่ได้รับพระราชทานพระราชอำนาจถึงขั้นสั่งประหารชีวิตคนได้ ในการปฏิบัติราชการ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ได้ยึดตราสุริยมณฑล เป็นตราประจำตัว และได้นำไปดัดแปลงเป็นรูปพระอาทิตย์แบบฝรั่ง สำหรับใช้เป็นการส่วนตัว เช่น สร้างสิ่งของเครื่องใช้หรือถาวรวัตถุต่างๆ จะประทับตราสุริยมณฑลแบบฝรั่งนี้กำกับไว้เสมอ ซึ่งพบได้ตามที่ต่างๆ เช่น วัดหลายวัดในจังหวัดราชบุรีที่ท่านสร้าง รวมทั้งบาตรพระ ถาดทองเหลือง ชั้นสาคร กาน้ำ ฯลฯ ที่ท่านถวายพระก็มีตราสุริยมณฑลติดอยู่ทุกชิ้นเป็นสัญลักษณ์ เหตุที่วัดส่วนใหญ่มีตราสุริยมณฑลระดับไปอยู่ที่จังหวัดราชบุรี ก็เพราะในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ โปรดเกล้าฯ ให้ท่านเมื่อครั้งยังเป็นเจ้าพระยาศรียรวงศ์ เป็นแม่กองควบคุมการขุดคลองดำเนินสะดวก เชื่อมการคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯ กับเมืองราชบุรี ทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังโปรดเกล้าฯ ให้ท่านสร้างพระราชวังขึ้นบนเขาสัตตนารถ กลางเมืองราชบุรี ทำให้ท่านประทับใจในบรรยากาศของเมืองนี้ จึงยึดเป็นที่พักอาศัยเมื่อพ้นจากราชการ และได้สร้างความเจริญให้เมืองนี้ไว้มาก วัดหนึ่งในบรรดาวัดที่ท่านได้สร้างขึ้น ก็คือ วัดศรีสุริยวงศาธรรม ซึ่งเรียกกันว่า "วัดศรีสุริยวงศ์" ตั้งอยู่ที่ถนนอัมรินทร์ ตำบลหน้าเมือง จังหวัดราชบุรี สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2417 หลังจากสร้างพระราชวังบนเขา สัตตนารถเสร็จแล้ว 3 ปี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯพระราชทานนามและวิสุคามสีมา และพระราชทานเงินสมทบในการปฏิสังขรณ์จำนวน 50 ชั่ง ในวันที่ตรงกับวันคล้ายวันสมภพของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ดังปรากฏในลายพระราชหัตถเลขาว่า "ถึง เจ้าคุณสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ด้วยเจ้าคุณสร้างวัดศรีสุริยวงศาธรรม ครั้งนี้เป็นการกุศลใหญ่ และจะเป็นเกียรติยศสืบไปภายหน้า ฉันทมีใจศรัทธายินดี ครั้นจะช่วยสร้างเจดีย์สถาน ถาเสนาสนะอันใดให้เป็นของเฉพาะสิ่งอันเป็นส่วนฉันมีอยู่ในวัดนั้น เจ้าคุณก็ได้ทำการเสียเสร็จแล้ว จึงจัดเงิน 50 ชั่ง มอบให้ลูกหญิงศรีวิไลมาช่วยเจ้าคุณ แล้วแต่จะเห็นควรใช้ในการกุศลครั้งนี้ ถาจะไว้เป็นส่วนสำหรับปฏิสังขรณ์และสร้างสมอันใดขึ้นในวัดนี้ ก็ตามแต่เจ้าคุณจะเห็นสมควร ขอให้เจ้าคุณได้รับไว้ในส่วนการกุศลให้สมประสงค์ฉันด้วย พระที่นั่งบรมราช สถิตยโมฬารณ วัน 4 ฯ 2 ค่ำ ปีมะเส็ง เอกศก ศักราช 1241 เป็นวันที่ 4054 ในรัชกาลปัจจุบันนี้"

จุดเด่นของวัดศรีสุริยวงศ์ก็คือ การผสมผสานศิลปกรรมไทยกับตะวันตกได้อย่างกลมกลืน ดูสวยงามแปลกตา พระอุโบสถเป็นศิลปะแบบโกธิค ไม่มีข้อฟ้าใบระกาเหมือนวัดพุทธทั่วไป บนหน้าบันประดับด้วยตราสุริยมณฑลรองรับด้วยข้างสามเศียร ขนาบสองข้างด้วยเศวตฉัตรเจ็ดชั้น ชายคารองรับด้วยเสากลม ระหว่างเสาแต่ละต้นเชื่อมต่อกันด้วย Arch ครึ่งวงกลมแบบโค้ง หน้าจั่วเหนือซุ้มหน้าต่างประดับลวดลายดวงดาวเปล่งรัศมี หน้าจั่วเหนือซุ้มประตูประดับลวดลายนกกยูงในพระอาทิตย์ ที่น่าชมอีกแห่งก็คือผนังโบสถ์ภายในทาสีฉาบปูนวาดลวดลายเลียนหินอ่อนสีน้ำตาล เพราะในสมัยนั้นหินอ่อนต้องสั่งมาจากอิตาลี และมีราคาสูงมาก

ท่านจึงดำริให้ช่างฉาบผนังด้วยปูน แล้วเขาระองให้เหมือนกับรอยต่อของแผ่นหินอ่อน ลงสีวาดลายให้เหมือนลายหินอ่อนได้อย่างสมจริง นับเป็นความคิดสร้างสรรค์ในงานช่างอย่างหนึ่งในยุคนั้น ส่วนเพดานแขวนโคมระย้าหรือแขนเดอเลียร์จากยุโรปอย่างสวยงาม ให้ความสว่างไสว องค์พระประธานเป็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 1.15 เมตร ลงรักปิดทอง พุทธลักษณะแบบรัตนโกสินทร์ บนผนังหลังองค์พระประธาน ประดับด้วยพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรูปของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ซึ่งเป็นภาพที่ใช้เทคนิคที่เรียกว่าพิมพ์หิน เจดีย์ประธานของวัด ตั้งอยู่หลังพระอุโบสถ เป็นเจดีย์ทรงระฆังคว่ำ ก่อด้วยอิฐฉาบปูน ตั้งอยู่บนตึกแปดเหลี่ยมแบบตะวันตก มีระเบียงล้อมรอบชั้นล่างทำเป็นซุ้มมีเสาพาโลกกลมแบบโรมัน แต่ละซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปปางต่างๆ ส่วนภายในองค์พระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ นอกจากนี้ ทั้งกุฏิสงฆ์และซุ้มประตูของวัดที่สร้างใหม่แทนซุ้มประตูเก่าที่ผุพังไป ก็ยังเป็นสถาปัตยกรรมที่กลมกลืนกับพระอุโบสถ เป็นซุ้มโค้งขนานด้วยเสากลมข้างละ 3 เสา ประดับด้วยรูปครุฑเหนือธรรมจักรสิงห์คู่ ตรงกลางมีอักษรบอกชื่อ "วัดศรีสุริยวงศ์" ประดับลวดลายปูนปั้นแบบฝรั่ง ส่วนบนยอดประดับประติมากรรมรูปเทวดาเด็กมีปีก สไตล์ฝรั่งเช่นกัน ในขณะที่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ สร้างวัดศรีสุริยวงศ์อยู่นั้น ท่านได้อนุญาตให้ นายอากรซื่อ สร้างศาลเจ้าขึ้นหลังหนึ่งในบริเวณที่ดินของท่าน ซึ่งอยู่ติดกับวัดนั้นก็คือ ศาลเจ้าพ่อกวนอู ตรงแท่นบูชาของศาลเจ้ามีป้ายชื่อสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์อยู่ด้วย ซึ่งเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณ อีกวัดหนึ่งที่ท่านสร้างในจังหวัดราชบุรี ก็คือ วัดบ้านช่องอยู่ที่ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี สร้างในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งชุดคลองดำเนินสะดวกที่ราชบุรี ใน พ.ศ. 2409 ท่านได้สร้างวัดขึ้นที่ริมแม่น้ำแม่กลอง หลักฐานจากแผ่นกระเบื้องหลังคาโบสถ์ที่มีอักษรจารึกว่า จ.ศ. 1228 ซึ่งตรงกับปี พ.ศ. 2409 นอกจากนี้ยังมีวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นของส่วนตัวของท่าน ได้แก่ เรือแหวด สำหรับยศเจ้าพระยา เก่งเรือซึ่งมีตราสุริยมณฑลและเครื่องถ้วยชาม เครื่องแก้ว ที่มอบให้เป็นสมบัติของวัดอีกด้วย ส่วนอีกวัดก็คือ วัดโคกตลุง หรือที่เรียกว่า วัดดอนตลุงอยู่ที่ถนนสุขาภิบาลเขาสูง สาย 3 ตำบลเกาะพลับพลา อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสไทรโยค ในปี พ.ศ. 2420 ได้เสด็จแวะเมืองราชบุรี ทรงพระราชนิพนธ์ ไว้ว่า "วัดโคกตลุงกำลังทำการค้ำอยู่ มีโบสถ์เหมือนวัด สัตตนาถปริวัตรหลังหนึ่ง กุฏิ 5 ห้องเล็ก ๆ หลัง 2 ห้อง เกลี้ยงรอบเห็นจะเป็นกุฏิสมาจารหลังหนึ่ง หอฉันหลังหนึ่ง สิ่งละเล็ก ๆ ทั้งนั้น ถ้าพระจะอยู่ได้สัก 5 รูป มีกุฏิฝาจากหลังหนึ่ง มีพระอยู่รูปเดียว บอกว่าสมเด็จพระยามาสร้าง" ลักษณะหน้าบันของวัดโคกตลุงนี้ เป็นศิลปะแบบยุโรป มีตราเป็นรูปศรีมัตถวงอาทิตย์ ทำด้วยปูนปั้นนูนเป็นเครื่องหมายอยู่ ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ไปทำการชุดคลองดำเนินสะดวก เมื่อชุดมาถึงหลักห้า ตัดกับคลองโพหัก ก็ระลึกลงถึงโคกไม้ที่บิดา คือสมเด็จพระยาองค์ใหญ่เมื่อครั้งมาตรวจสถานที่เพื่อชุดคลอง ประารภว่าจะสร้างวัด เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์จึงให้สร้างวัดขึ้น ณ ที่นี้ซึ่งก็คือ "วัดปราสาทสิทธิ์" ที่ตำบลดอนไม้ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในปัจจุบัน

ความจริงวัดนี้เมื่อสร้างมีชื่อว่า "วัดสมเด็จพระประศาสน์สิทธิการาม" มาจากสมณานามที่เรียกขานท่านว่า "สมเด็จพระประศาสน์" และคำสั่งของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เรียกว่า "พระประศาสน์" ดังมีประกาศว่า "ด้วยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์มีพระประศาสน์ให้เรือมูรธาวิสต์ตั้งอยู่รักษาเมืองภูเก็ต..." แต่ต่อมาได้เรียกและเขียนผิดเพี้ยนไปกลายเป็น "วัดสมเด็จพระปราสาทสิทธิ์การาม" ส่วนที่กรุงเทพฯ ก็มีวัดที่ระดับตราสุริยมณฑลเช่นกัน คือ วัดบุปผาราม ถนนอรุณอมรินทร์ เดิมมีชื่อว่า วัดดอกไม้ สร้างมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาเป็นวัดร้าง ในสมัยรัชกาลที่ 3 ท่านผู้หญิงจันทร์ ภรรยาของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ซึ่งเป็นมารดาของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ได้ทำการปฏิสังขรณ์ขึ้นเนื่องจากเป็นวัดอยู่ใกล้บ้านท่าน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์เมื่อครั้ง

เป็นเจดีย์ไวยวรรณาถ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เมื่อครั้งยังเป็นเจ้านิราชามาตย์ ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ ในการบูรณปฏิสังขรณ์ครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานนามใหม่ว่า วัดบุปผาราม มีลายปูนปั้นตราสุริยมณฑลประดับอยู่ที่หน้าบันพระวิหาร

ต่อมาใน พ.ศ.2501 มีการสร้างพระอุโบสถขึ้นใหม่แทนหลังเก่าถูกระเบิดในสงครามโลกครั้งที่ 2 เจ้าจอมเสียม ธิดา พลโท เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์ จึงได้สร้างศาลาการเปรียญขึ้นที่ด้านข้างพระอุโบสถด้วย อุทิศแด่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ มีแผ่นศิลาจารึกข้อความไว้ว่า "ศาลาสมเด็จพระเจ้าจอมเสียม ในรัชกาลที่ 5 สร้างอุทิศแด่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) วันที่ 10 สิงหาคม พุทธศักราช 2501 ศาลาสมเด็จพระเจ้าจอมเสียม 25 เมตร กว้าง 14 เมตร" ลักษณะของศาลาสมเด็จพระเจ้าจอมเสียม เป็นสถาปัตยกรรมไทย ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันเป็นปูนปั้นตรามหาสุริยมณฑลแบบฝรั่ง คือรูปพระอาทิตย์ มีหน้าคนอยู่ตรงกลาง ทาด้วยสีทอง พื้นขาว ส่วนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ก็มีตราสุริยมณฑล ปรากฏอยู่หลายแห่ง อาทิ บริเวณฐานอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ด้านหน้าของมหาวิทยาลัย บริเวณหน้าอาคาร "100 ปี ศรีสุริยวงศ์" เช่นกัน

พระอุโบสถวัดศรีสุริยวงศ์

ซุ้มประตู

หน้าบันพระอุโบสถ

วัดบุปผาราม

วัดปราสาทสิทธิ์

ที่มา : โรม บุนนาค. (2562,9-15 พฤศจิกายน). เรื่องเก่าเล่าสนุก : วัดที่สร้างแปลกตากว่าวัดพุทธทั่วไป!
ระดับตราสุริยมณฑลพระอาทิตย์ชักรถ 5 วัด!! ผู้จัดการสุดสัปดาห์ 360 องศา, 32-33.